

ارزیابی مؤلفه‌های اصالت در بافت تاریخی محله شیخ‌هادی شهر تهران^۱

سمانه دوستی

دانشجوی دکتری، رشته شهرسازی، دانشکده هنر و معماری واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

زهرة داودپور^۲

دانشیار، رشته شهرسازی، دانشکده هنر و معماری واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

لیلا زارع

استادیار، رشته معماری، دانشکده هنر و معماری واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۳۰

چکیده

محل‌های شهری از عناصر حیات بخش هر شهر محسوب می‌شوند و فرهنگ ساکنان در تار و پود محل‌ها نهفته است. بافت تاریخی نیز به عنوان میراث ارزشمند انتقال‌دهنده فرهنگ و هویت شهر به نسل بعد است. به همین خاطر روزگاری که محل‌های تاریخی به‌عنوان نماد امنیت، آسایش و اصالت ساکنان بودند، به علت ناکارآمدی ساختارشان، دچار ناپایداری و از هم گسیختگی ساختار اجتماعی و در نهایت از بین رفتن اصالت محل‌های بافت تاریخی شده است. بدین ترتیب شناسایی مؤلفه‌های اصالت در محل‌های بافت تاریخی شهر تهران که منبعث از مکاتب فلسفی و اعتقادی ساکنین محله است، به عنوان هدف این مقاله لحاظ گشته است. لذا از طریق مطالعه اسنادی به روش مشاهده به کمک مصاحبه‌های عمیق، تجارب زیستی ده نفر از ساکنین محله شیخ‌هادی در منطقه ۱۱ شهرداری تهران به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به روش هفت‌گانه کلایزری مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفت. در نهایت خوانش پدیدارشناسانه اصالت محل‌های بافت تاریخی شهر تهران، از مولفه‌های زیبایی‌شناختی، ادراکی - رفتاری و عملکردی - فعالیتی نشأت گرفته است به طوریکه اعتقادات و باورهای شخصی، ادراک و دریافت‌های فردی، مدت زمان سکونت، عناصر زیبایی‌شناختی، عوامل خوانایی مکان و عناصر عملکردی و فعالیت‌ها به عنوان بنیاد اصلی اصالت محل‌های بافت تاریخی شهر تهران در تعامل با هویت مکان و افزایش حس تعلق شناخته شده است.

کلمات کلیدی: اصالت، بافت تاریخی، محله.

۱- این مقاله مستخرج از رساله دکتری شهرسازی با عنوان "تبیین مؤلفه‌های اصالت" در محل‌های بافت تاریخی شهر تهران " است که به راهنمایی خانم دکتر زهرة داودپور و مشاوره خانم دکتر لیلا زارع در دانشگاه آزاد اسلامی تهران غرب انجام یافته است.

۲- (نویسنده مسئول) zdavoudpour@yahoo.com

مقدمه

محل‌های شهرهای تاریخی جز لاینفک شهرها از پیشینه تاریخی هر شهر محسوب می‌گردد که امروزه با رشد شهرنشینی و تغییر و تحولات در بافت‌های شهری، موجب کم توجهی و نادیده گرفتن بافت‌های قدیمی شهر گشته و بروز معضلات کالبدی، احساسی و عملکردی در محله و در نهایت مهاجرت ساکنان از این دسته محله‌ها و خالی شدن از سکنه می‌گردد. براین اساس ناپایداری و جابه‌جایی ساکنان در محله‌های دارای ارزش تاریخی به عنوان معضل اصلی در این دسته محله‌ها شناخته می‌شود. حال شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در مفهوم اصالت موجود در محله بافت تاریخی به منظور ارتقای کیفی آن محله و ماندگاری ساکنان در راستای افزایش احساس تعلق به همچنین مکانی برای انسان، به عنوان هدف اصلی در این پژوهش است. لذا به منظور دست یافتن به هدف اصلی این رساله، اهمیت و ضرورت تحقیق بدین شرح مطرح می‌گردد:

از ضرورت فرهنگی تحقیق می‌توان به سند نارا در سال ۱۹۹۴ استناد نمود به طوریکه، درون هر فرهنگی ارزش‌های متعدد کالبدی، تاریخی، اجتماعی و رفتاری بهترین نشانه‌های هویت شهری هستند که ضرورت شناخت آنها می‌بایست در زنده کردن سنت‌ها و تعلق خاطر و انسجام ارزش‌های نهفته در دل بافت با اموال فرهنگی و مورد وثوق تطبیق داده شود؛ بنابراین ضرورت توجه به این مهم برای پایدار ساختن سکونت ساکنان این دسته محله‌ها و به خصوص توجه عینی و ذهنی به عوامل تاثیرگذار بر اصالت محله‌های بافت تاریخی، بیش از پیش احساس می‌شود. توجه به عرصه‌های خصوصی در محله‌ها با مدنظر قرار دادن شیوه و سنت سکونت در هر منطقه و محله‌ای خاص که موجب پایداری و ماندگاری بافت گردد، به عنوان اهمیت کالبدی انجام تحقیق محسوب می‌گردد. بر این اساس چگونگی تاثیر جاذبه‌های ادراکی و کالبدی محله بافت تاریخی بر مولفه‌های اصالت به عنوان سوال اصلی در این پژوهش مد نظر قرار گرفته است.

اصطلاح « ریشه دار بودن » و « یا » اصالت را برای نخستین بار یو فی توآن در سال ۱۹۸۰ ارائه کرد. به نظر توان، اصالت (ریشه داری) به معنای احساس بودن در موطن به شکلی ناآگاهانه است. «در چنین شرایطی بین شخص و مکان فاصله ای نیست و شخص جزئی از مکان است. اصالت (ریشه داری) به طور عینی سکونت بلند مدت در یک مکان جغرافیائی و به طور ذهنی، حالتی است که با بی اعتنائی به جهان کلا» و بی توجهی به گذر زمان به وجود می‌آید. اصیل بودن در اصل به معنی کاملاً» در موطن خود بودن است یعنی ایمن و آسوده بودن. بنابراین، چنین نگرشی اشتیاق و علاقه را به کشف آنچه در ورای مکان و زمان حاضر است از بین می‌برد. اصالت وضعیت نیندیشه بودن است که در آن، شخصیت انسان با محیط اجتماعی اش در هم می‌آمیزد» (Tuan, 1980:6).

در خصوص مفهوم اصالت در حوزه میراث فرهنگی، ژائو» در سال ۲۰۱۸ در مقاله‌ای تحت عنوان « اصالت اطلاعات منطقه دارای میراث فرهنگی محلی از دیدگاه فضایی منطقه‌ای» با استفاده از روش مطالعات مقایسه‌ای برای مطالعه تغییرات مورفولوژیکی فضایی استفاده شده است. ضمن بررسی میراث فرهنگی منطقه تاریخی منطقه نانو در پکن در گذشته و حال با استفاده از نظر تئوری « اصالت سازنده » نسبت به تجزیه و تحلیل اصالت مکانی با استفاده از

نقشه‌ها به عنوان مواد تحلیلی اولیه برای تجزیه و تحلیل تطبیقی الگوی منطقه مورد استفاده و الگوهای خیابانی آن قرار می‌گیرند و از سه منظر به این مسأله توجه کرده است طرح کلی؛ چشم‌انداز خیابان و الگو داخل حیاط. ژائو معتقد است نوسازی مناطق تاریخی به طور عمده بر روی بازسازی معماری و بازآرایی چیدمان مغازه‌ها تمرکز دارد. با این حال، از نظر اصالت مناطق تاریخی، ارتقای فضای فرهنگی منطقه باعث ایجاد افزایش حس تعلق فضایی و عملکرد منطقه‌ای می‌شود که اصالت بیشتری را ایفا می‌کند» (Zhao,2018:1715).

فدایی نژاد و حناچی در سال ۱۳۹۳^{۱۱} ضمن استفاده از روش تحقیق کیفی و با بهره‌گیری از راهبرد استدلال منطقی و تکنیک تحلیل محتوا و استنتاج منطقی با بازخوانی و واکاوی اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی و نظریه‌های مرتبط با مفهوم اصالت در حوزه میراث فرهنگی، ضمن تعیین مؤلفه‌های مؤثر در بازشناخت مفهوم اصالت، بستری را برای تدوین چارچوب مفهومی اصالت در میراث فرهنگی ارائه نمودند. ایشان اصالت را با مفاهیم تداوم، تغییر و حقیقت در ارتباط می‌دانند و بیان می‌دارد که حقیقی بودن اثر به تداوم آن و نه تغییر در چارچوب تعیین شده از سوی ذات اصلی اثر اشاره دارد. اصالت و درستی، جنبه‌ای مهم در ارزیابی ذخایر میراث فرهنگی است. از دید کلی اصالت هنگامی به منبعی نسبت داده می‌شود که از نظر مواد اولیه، اصل و واقعی است. به عبارتی حقیقتی عاری از انحراف و نیز چیزی جدید و بدیع و دلالت بر جنبه حقیقی بودن و بداعت مفهوم اصالت دارند (Fadaei Nezhad & Hanachi,2014;25).

در خصوص مفهوم اصالت در حوزه معماری «توماز کورال و وسنا زابکار در سال ۲۰۱۰» ارتباط و مفهوم اصالت در گردشگری فرهنگی براساس مدل مدیریتی مبتنی بر مصرف‌کننده را پیشنهاد می‌کنند که در آن اصالت، واسطه‌ای بین انگیزه فرهنگی و وفاداری است (Tomaz & Zabkar,2010;34).

در خصوص مفهوم اصالت در حوزه شهرسازی در ایران، «زبردست در سال ۱۳۹۱» در سال ۱۳۹۱ بر پایه استدلال قیاسی و استقرایی معیارهای اصالت طرح احیای میدان امام علی (ع) در اصفهان با مرور متون نظری و تجربی مرتبط استخراج و ضمن در نظر گرفتن ویژگی‌های بافت تاریخی، به روش فرایند سلسله مراتبی معیارهای اصالت طرح اجرا شده در بافت تاریخی را ارزیابی کرد. سپس بر اساس ماتریس مقایسه دودویی و به کارگیری نرم افزار (EC)، ضرایب اهمیت معیارها، زیر معیارها و معیارهای فرعی تر محاسبه و سازگاری در این قضاوت‌ها نیز بررسی گردید. در نهایت سه معیار اصلی حفظ و تقویت حس هویت و یگانه بودن مکان، عدم پیروی از چهار رویکرد ضد اصالت و رعایت راهکارهای شهرسازی با اصالت ارائه شد و در نهایت با ارزیابی طرح احیای میدان امام علی (ع) اصفهان، راهکارهایی در خصوص حفظ و ارتقای اصالت در طرح مورد نظر پیشنهاد داد (Zebardast & Emami,2013;16-18).

نقی زاده اصالت را از عوامل کیفی فضا می‌داند و اصالت هر فضا را سازگار با طبیعت خود می‌پندارد و بیان می‌کند که اگر فرم از محتوا جدا شود، فضا اصالت خود را بر اساس بینش افلاطونی از دست می‌دهد و به فرم ظاهری یا غیر اصیل تعبیر می‌گردد. به‌طورکلی، اصالت داشتن یعنی دارای الگو بودن را از معیارهای زیبایی ماندگار فضا ذکر می‌کند (Naghizadeh,2000;66).

در زمینه کیفیت بخشیدن به مفهوم مرمت بافت و ارتقاء مطلوبیت فضای بافت‌های تاریخی، « مسعود و همکاران در سال ۱۳۹۱^۱، بر مبنای روش فرا تحلیل و با استفاده از مدل تطبیقی از دو منظر به آن توجه کرده است: از منظر کالبدی و دیگری از منظر علوم رفتاری و بیان می‌کند که افزایش حس تعلق به فضا، منجر به ایجاد هویت مشخص مکانی برای هر محله می‌گردد که باعث افزایش ادراک زیبایی و تفهیم اصالت در یک بافت می‌گردد (Masoud et al, 2013; 271).

با توجه به تحقیقات و مطالعات مختلف صورت گرفته در خصوص مفهوم اصالت چه از نظر ماهیتی و چه از نظر حفاظتی می‌توان اذعان داشت در زمینه شهرسازی، پژوهشی که بیان‌کننده مفهوم اصالت در یک محله بافت تاریخی ارائه نماید، انجام نشده است و در این خصوص معیار و مؤلفه‌ای نیز مطرح نشده است. این پژوهش به دنبال شناخت مؤلفه‌های اصالت که بیان‌کننده مشخصه اختصاصی هر پدیده در بافت تاریخی و تعیین مؤلفه‌های برای این مفهوم است.

مفهوم اصالت در این مقاله که مترادف Authenticity در زبان انگلیسی است با مفهوم اصالت بخشی^۱ مطرح شده توسط نیل اسمیت^۲ در سال ۱۹۸۷ متفاوت است و مفهوم و معیارهای ارائه شده در خصوص اصالت در پژوهش پیش‌رو به صورت کاملاً ریشه‌های به شناخت مفهوم اصالت از نهاد فردی و اعتقادی انسان پرداخته و تأثیرات فرهنگی و هویتی حاصل از آن را در محله شناسایی و در نهایت شاخصه‌هایی را بدین منظور ارائه می‌کند.

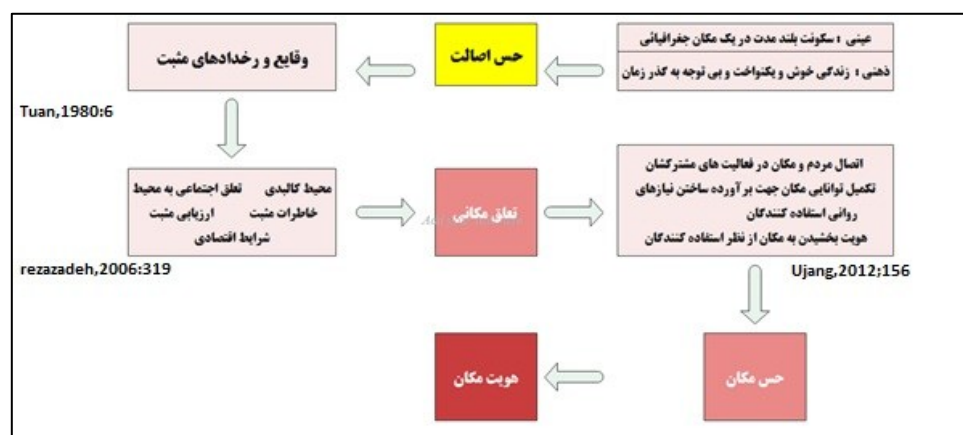
اصالت (ریشه داری) در مکان:

پیوند دیرینه انسان و مکان از بدو تولد آدمی در نهاد انسان گنجانده شده است. انسان با تصمیمات فردی در تحکیم و یا تضعیف پیوند موثر است. «در حقیقت مفهوم مکان در روانشناسی محیط، به عنوان فضایی که معنا بخشیده شده است مفهومی بنیادین پیدا می‌کند که پیوند با آن شرط انسانیت انسان است» (Tuan, 1980; 6). در این صورت انسانی که در استفاده از جوهره مکان به آرامش روحی رسیده باشد، پایداری فضا برای او تضمین می‌شود. به طور کلی می‌توان گفت که «احساس وابستگی، اجتماع، اتحاد و یا اختلاف، بیزاری و عداوت بین انسان‌ها در هر صورت جنبه مکانی دارد. وفاداری و همراهی با سنت، اصالت را ضمانت می‌کند و در نتیجه زیبایی ماندگار را به همراه خواهد داشت. در شهرهای سنتی اصالت با شهر است و فرد جزئی است درون شهر و انسانیت انسان است که در متن شهر تحقق یا فعلیت می‌یابد، این گونه شهرها دارای هویتی است که بدون در نظر گرفتن آن، زندگی فرد بی معنی است و لذا در صورت وجود هویت و اصالت بافت است که زیبایی و ماندگاری در آن معنا و مطلوبیت پیدا می‌کند» (Nasekhian, 2012; 71). «تعلق مکانی، دلبستگی مکانی و هویت مکانی از عوامل تاثیرگذار بر شکل‌گیری فرآیند طراحی یک مکان با هویت و رسیدن به هویت مکان هستند.» توجه به شخصیت کالبدی، مالکیت، اصالت، ساکنان و وسایل رفاهی، طبیعت و فضاها، خصوصاً و جمعی، اجزای تشکیل‌دهنده مکان که در خلق حس مکان موثرند. ارتباط سه گانه موقعیت، منظر و درهم تنیدگی شخصی که منجر به ایجاد روابط اجتماعی، خانوادگی و ریشه

¹ Gentrification

² Smith Neil

داری انسان به یک مکان خاص و افراد می‌گردد» (Salvesen,2002;68). در نظر سالواسن، مراقبت از جنبه‌های عاطفی، فرهنگی و معنوی مکان در ایجاد اصالت و ریشه داری انسان به مکان تاثیرگذار است. حس اصالت (ریشه داری)، از ملزومات خاطرات مثبت می‌باشد. وقایع در رخدادهای مثبت موجب ایجاد خاطرات مثبت می‌گردد و همین امر خاطرات مثبتی را در افکار فرد از مکان ایجاد می‌کند. این امر تعلق مکانی را افزایش می‌دهد و موجبات ایجاد هویت مکانی می‌گردد» (Rezazadeh,2006;319). حس تعلق مکان موجب اتصال مردم و مکان در فعالیت‌های مشترکشان می‌گردد. حس تعلق مکان توانایی مکان را جهت برآورده ساختن نیازهای روانی استفاده کنندگان و برآورده کردن احساساتشان تکمیل می‌کند» (Ujang, 2012:156). از نظر او جان، حس تعلق مکان موجب الهام بخشیدن به مکان در نظر استفاده کنندگان و هویت بخشیدن به مکان از نظر استفاده کنندگان می‌گردد. عوامل و فرآیندهای مختلفی باعث ایجاد تعلق مکانی می‌شوند. به نظر توان، ریشه داری در مکان به معنای همبستگی و یکی شدن فرد با مکان است. بر این اساس تصویر شماره (۱) فرایند تاثیر اصالت در افزایش هویت مکان و تعلق مکان بیان می‌کند.

نمودار شماره ۱- جایگاه اصالت در افزایش هویت مکان و تعلق مکان منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

اصالت از دیدگاه منشورها و کنوانسیون^۱ بین‌المللی:

به طور کلی در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی موضوعات مختلفی همچون میراث فرهنگی، حفاظت و مرمت ابنیه‌های تاریخی، باغ‌های تاریخی، شهرهای تاریخی و مناطق شهری مطرح شده است. کلیه این مباحث مختلفی بر حسب ضرورت زمان در زمینه‌های مختلف به بررسی و در نهایت به کشورهای مختلف توصیه گردیده است. «قطعنامه آتن، اولین کنگره بین‌المللی معماران و مهندسان بناهای تاریخی بود. این قطعنامه اولین سند بین‌المللی است که به احیای بناهای تاریخی، حفاظت از میراث فرهنگی و ویژگی‌های اصیل و ارزش‌های تاریخی آن می‌پردازد» (Yazdani Mehr, 2019;931). قطعنامه آتن، شامل هفت راه حل در مباحث مربوط به مرمت، حفظ، حمایت از میراث فرهنگی و محله‌های اطراف آنهاست» (Wong, 2016;203). می‌توان گفت مفهوم اصالت در ابتدا به صورت کالبدی مطرح شده به طوری که «منشور و نیز بر اهمیت ساختمان‌های تاریخی بحث می‌کند و به عنوان شاهد زنده سنت‌های قدیمی و میراث دار برای نسل جدید باقی مانده‌اند» (ICOMOS ۲۰۱۱). در واقع می‌توان اذعان داشت «منشور و نیز جامعه را به عنوان نیروی محرکه برای حفظ میراث

¹ convention

ساختمان‌ها در نظر گرفته است و اولویت را در سودمندی اجتماعی ساختمان‌ها قرار داده است. در واقع جهت حفاظت بناهای میراثی، عوامل اجتماعی متعددی توسط نویسندگان و نظریه پردازان منشور و نیز مورد توجه قرار گرفته شده است» (Yazdani Mehr, 2019;929-930). « منشور و نیز بین حفاظت و مرمت تمایز قائل شد به طوری که هدف از حفاظت، حفاظت است و هدف از مرمت، پرداختن به ارزش تاریخی و زیبایی شناختی یک بنای تاریخی است. منشور و نیز نقش مهمی در تدوین سیاست‌های بین‌المللی حفاظت از جمله منشور بورا استرالیا داشت» (Wong, 2016;203). در سال ۱۹۷۲، ایکوموس از سوی کمیته میراث جهانی ۱ (یونسکو) به‌عنوان یکی از سه بازوی مشاوره به کمیته میراث جهانی در کنار اتحادیه جهانی حفاظت ۲ و مرکز بین‌المللی مطالعه، حفظ و مرمت آثار فرهنگی ۳ نامگذاری شد. « (ICOMOS,2011). « کمیته میراث جهانی (یونسکو) (۱۹۷۸) چهار معیار برای ارزیابی صحت در ساختار میراث را معرفی کرد: «طراحی»، «مواد»، «کار» و «تنظیمات». گفتنی است در دستورالعمل‌های عملیاتی میراث جهانی در سال ۲۰۰۵، مفهوم اصالت را می‌توان به‌عنوان توانایی اموال برای انتقال اهمیت فرهنگی یک مکان تعریف کرد» (Fadaei Nezhad & Hanachi, 2014:87). سند نارا بیان‌کننده نقش اصلی اصالت در کلیه مطالعات و اقدامات مربوط به حفاظت، مرمت و برنامه‌ریزی بناهای تاریخی و محوطه‌های تاریخی است. « اصول اصلی در سند نارا عبارتند از: الف: توجه به ارزش‌های اصلی و هویت ب: مراقبت و حفاظت به منظور برجسته سازی خاطرات جمعی مردم پ: شناخت گروه‌ها و فرهنگ‌های متنوع و نیز میراث هر جامعه‌ای که متعلق به همگان است. در این سند روش اجرایی نوسازی و مرمت بود و مداخله در شهر و روستا هدایت شد. هدف بیانیه سن آنتونیو ۴ در سال ۱۹۹۶، مراقبت از اصالت در روند حفاظت میراث فرهنگی و توسعه پایدار، توجه به ارزش‌های اجتماعی و هویت، توجه به اصالت مناطق اطراف آن و ارتباط با ارزش‌های غنی معنوی تاریخی است» (Ehteshami & Soltaninejad, 2020;86). این بیانیه دستورالعمل‌هایی را در راستای رویکردهای نوین به مفهوم اصالت فراهم نموده‌اند؛ این دستورالعمل‌ها شامل «تدابیری به منظور مدیریت تغییرات در گذر زمان هستند که به واسطه تصمیمات متنوع تصمیم سازان در بسترهای اجتماعی گوناگون شکل گرفته‌اند» (Mitchell, 2008;28).

بازشناسی مؤلفه‌های محله سنتی ایران

«مراد از بازشناسی آن است که بتوان حوزه محله مسکونی را نسبت به بافت شهر تشخیص داد. در این راستا لازم است بافت‌های مسکونی از سکونتگاه‌هایی بی در و پیکر به محله‌هایی قابل شناسایی تبدیل شوند که رنگ و بو و مقیاس سکونتگاه انسانی داشته و توقعات ساکنانشان را برآورده سازند. ویژگی‌های مربوط به حوزه بازشناسی محله، ویژگی‌های بنیادینی است که زیر بنای تحقق یک نظام محلی است» (Gharavi khansari, 2018;63-67). این ویژگی‌ها براساس چهار محور تحلیلی زیر در محله سنتی بررسی شده است:

محور نخست: مرزبندی اجتماعی - فرهنگی محله

1 UNESCO World Heritage Center

۲ اتحادیه بین‌المللی حفاظت از محیط زیست که بیشتر با نام اختصاری «IUCN» شناخته می‌شود، سازمانی بین‌المللی با هدف حفاظت از منابع طبیعی در سراسر کره زمین است. این در ۱۹۴۸ بنا نهاده شد و مقر آن در شهر ژنو در کشور سوئیس است

۳ مرکز بین‌المللی مطالعه، حفظ و مرمت اموال فرهنگی که بیشتر با نام اختصاری «ICCROM» شناخته می‌شود، با هدف از تاسیس این مرکز توسعه، ارتقا و تسهیل حفاظت و مرمت اموال فرهنگی در سطح جهان است. این مرکز در هجدهمین اجلاس مجمع عمومی در ۲۱ اکتبر ۱۹۹۳ به ثبت رسید.

4 St. Antonio's statement

«شهرهای دوره اسلامی دارای محله‌های مسکونی بودند که هرکدام تحت تأثیر عوامل همبستگی خاص میان ساکنان بر پایه پیوندهای قبیله ای، مذهبی و یا صنفی استوار بود» (Soltanzadeh, 1986;127).

محور دوم: نظام سلسله مراتبی فضایی و فعالیتی

«از خصوصیات محله‌های سنتی، وجود سلسله مراتب در اجزاء آن، از فضای خصوصی تا فضاهای نیمه خصوصی - نیمه عمومی و عمومی بود. به این ترتیب که از واحد مسکونی تا مرکز شهر سلسله مراتب دسترسی به صورت دربند، بن بست، کوچه، عبور فرعی، گذر اصلی، راسته و بازار برقرار بود. این سلسله مراتب نوعی محرمیت و حجاب سکونت برای محله نسبت به شهر ایجاد کرده و محله را از فضای عمومی شهر، دور نگه می‌داشت» (Soltanzadeh, 1986;127).

محور سوم: رعایت مقیاس، انسجام و هماهنگی در بافت و سیمای کالبدی: «توجه به مقیاس انسانی و رعایت مدول و پیمون در تمامی عرصه‌ها در کنار هماهنگی شهری در بافت محله سنتی قابل تأمل است» (Soltanzadeh, 1986;243).

محور چهارم - مرکز محله و خدمات محلی: «در شهر سنتی، وسعت و اندازه محله براساس مقتضیات بومی، اقتصادی، سیاسی و جمعیتی شهر تغییر م‌نمود و تأسیسات محله با این ویژگی‌ها متناسب بودند» (Falamaki, 1988;237). جدول شماره ۱، ویژگی‌های حاصل از بازشناسی محله‌های ایران را ارائه می‌دهد.

جدول شماره ۱- ویژگی‌های حاصل از بازشناسی محله‌های سنتی ایران

ویژگی محله	۱- مرزبندی اجتماعی- فرهنگی محله	۲- سلسله مراتب فضایی و فعالیتی	۳- انسجام و هماهنگی در بافت و سیمای کالبدی	۴- مرکز محله و خدمات محلی
	مرزهای مشخص محله نسبت به شهر و محله‌های مجاور با توجه به فاکتورهای قومی، قبیله ای، مذهبی و اجتماعی	ساختار شهر و محله‌های تشکیل دهنده آن براساس نظام سلسله مراتب	ویژگی‌های کالبدی محله متناسب با بستر جغرافیایی اقلیم اقتصاد	
	درون گرایی محله	خراب‌گرازی محله	شکل‌گیری ارگانیک و تدریجی بافت مطابق با نیازها	
	سلسله مراتب فعالیت‌ها، فضاها و مسیرها از محله تا شهر	پیوستگی شهر و مرکز محله‌ها از طریق گذرهای اصلی	تنوع الگوی کالبدی محله تابع ساختار و سازمان اجتماعی انسانی حاکم بر شهر	
	پیوستگی شهر و مرکز محله‌ها از طریق گذرهای اصلی	اتصال میدان‌های محله‌ها توسط گذرها و تحقق جایگاه مناسب شهری برای این میدان	شکل‌گیری ساختار فیزیکی محلات بر مبنای فضا - مکان	
	اتصال میدان‌های محله‌ها توسط گذرها و تحقق جایگاه مناسب شهری برای این میدان	خیابان به عنوان عنصر مهم ساخت فضایی شهر و از عوامل پیوستگی مرکز شهر و محله‌ها	پویایی در عین پیوستگی فضایی در محله	
	ارتباط محله‌ها با شهر از طریق بازار، در عین دور بودن از شلوغی و هیاهوی آن	زندگی فرد از سویی در پیوند با محله و از سویی در رابطه با شهر و کارکردهای شهری نظیر بازار	انسجام فضایی، وحدت و خوانایی از لحاظ سیمای عمومی	
	زندگی فرد از سویی در پیوند با محله و از سویی در رابطه با شهر و کارکردهای شهری نظیر بازار	تداوم بافت در بدنه خیابان	تداوم بافت در بدنه خیابان	
		تداوم مسیرهای پیاده	تداوم مسیرهای پیاده	
		پویایی و تنوع منظر مسیرها	پویایی و تنوع منظر مسیرها	
		هماهنگی مصالح بومی به کار رفته	هماهنگی مصالح بومی به کار رفته	
		مقیاس انسانی در ساختار محله	مقیاس انسانی در ساختار محله	
		تطابق کامل فرهنگ سنتی زندگی و الگوی مسکن و محله	تطابق کامل فرهنگ سنتی زندگی و الگوی مسکن و محله	
		تحقق الگوی نسبی تعریف شده از محله و مرکز محله	تحقق الگوی نسبی تعریف شده از محله و مرکز محله	
		تک هسته ای بودن در مرکز محله	تک هسته ای بودن در مرکز محله	
		معین بودن حوزه‌های خدماتی تشکیل دهنده محله‌ها	معین بودن حوزه‌های خدماتی تشکیل دهنده محله‌ها	
		عناصر عمومی مرکز محله شامل مدرسه - تکیه - سقاخانه - زورخانه - قهوه خانه - آب انبار - حمام - دکان	عناصر عمومی مرکز محله شامل مدرسه - تکیه - سقاخانه - زورخانه - قهوه خانه - آب انبار - حمام - دکان	
		بناهای عمومی	بناهای عمومی	
		مسجد به عنوان عنصر اصلی و تا حدی هویت بخش مرکز محله مطرح بود.	مسجد به عنوان عنصر اصلی و تا حدی هویت بخش مرکز محله مطرح بود.	
		وضعیت و امکانات مراکز تجمع و میدان‌های محلی نشان دهنده شان اجتماعی محله	وضعیت و امکانات مراکز تجمع و میدان‌های محلی نشان دهنده شان اجتماعی محله	
		شکل‌گیری میدان در مرکز محله	شکل‌گیری میدان در مرکز محله	
		شکل‌گیری میدان‌ها و خدمات محلی در تقاطع‌ها	شکل‌گیری میدان‌ها و خدمات محلی در تقاطع‌ها	
		محصوریت میدان	محصوریت میدان	
		خدمات با جمعیت محله و نیازهای محلی	خدمات با جمعیت محله و نیازهای محلی	
		استقلال و خود کفایی نسبی محله از نظر خدمات محلی، پاسخ به نیاز روزمره ساکنین و اشتغال افراد محلی در سطح محله	استقلال و خود کفایی نسبی محله از نظر خدمات محلی، پاسخ به نیاز روزمره ساکنین و اشتغال افراد محلی در سطح محله	
		در هم آمیختگی فعالیت‌های محلی	در هم آمیختگی فعالیت‌های محلی	
		استفاده چند کارکردی از بناهای مرکز محله	استفاده چند کارکردی از بناهای مرکز محله	
		ارتباط پیاده با مرکز محله	ارتباط پیاده با مرکز محله	

(Gharavi khansari, 2018;63-67).

با بررسی مکاتب فلسفی و ادیان دینی و نظریه‌های نظریه‌پردازان در خصوص اصالت از دو منظر میراث و نیز منشورهای و کنوانسیون‌های بین‌المللی، مؤلفه‌های اصالت در محله‌های بافت تاریخی دریافت شده در جدول شماره ۲ ارائه شده است

جدول شماره ۲ - مؤلفه‌های اصالت در محله‌های بافت تاریخی

مؤلفه	معیارها	شاخص	مستند
زیبایی‌شناختی	عینی	محدوده کالبدی مشخص - قلمرو	پیوستگی مسیر - تناسب ارتفاع بدنه
		سازمان و استخوان بندی اجتماعی محله	فضای مناسب برای مکت و تعامل - وحدت و یکپارچگی فضایی
		شکل و فرم ساختار کالبدی - سلسله مراتب شهری	مناسب سازی خیابان برای معلولین و افراد کم توان رعایت مقیاس انسانی
		نمادها و نشانه‌ها انسان ساخت	نورپردازی - میلمان شهری - سایه بان کف سازی جداکننده نرم و سخت - هماهنگی شکل و پیوستگی فضایی - تداوم بافت و بدنه در خیابان
		نمادها و نشانه‌ها طبیعت ساخت	پوشش گیاهی
ادراک - رفتاری	ذهنی	جذابیت و سرزندگی شهری	نگهداری و نظافت
		باورهای زیبایی شناسانه و معنوی	یادبود و المان
		ارزش‌ها و رویدادهای فرهنگی و تاریخی	تمایل به تجربه و رویداد
		آیین‌ها - آداب و رسوم	برگزاری مراسم و آیین‌های سنتی
		ارزش‌ها و صفات پسندیده اخلاقی	پاکیزگی و نگهداری خیابان
ادراک هویت زمینه ای مکان	تعلقات	بناهای بارز تاریخی	وجود بناهای بارز تاریخی
		نماد و نشانه های شهری	معنایابی فرهنگی
		خاطره های جمعی	(حضور پذیری)تعلق به مکان - تمایل به ماندن - وجود مکان های فردی در کنار مکان های جمعی (امنیت عاطفی)خودانگیزی
		جهت یابی - هویت قابل تشخیص	درگیری حواس پنجگانه در فضا
		تصویر ذهنی از مکان	معنایابی - کیفیت های بصری و هنری
اجتماعی - فرهنگی	ادراک بعد خوانایی	حضورپذیری اقشار مختلف اجتماعی	حضورپذیری مردم
		نظارت و امنیت اجتماعی	حضورپذیری مردم
		حمایت از پیاده مداری	تسهیلات پارک وسیله نقلیه، جذب امکانات،تسهیلات حمل و نقل عمومی،تداوم مسیرهای پیاده
		تک هسته ای بودن مرکز محله مراکز تجمع - عمومی و فرهنگی	مجره
		آداب و رسوم و روش‌ها - ارزش‌های اجتماعی زمینه و جامعه	بنای شاخص مذهبی به عنوان مرکزیت محله - برگزاری مراسم و آیین‌های سنتی
عملکردی - فعالیتی	اجتماعی - فرهنگی	تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی	حضورپذیری - هماهنگی با زمینه - مشارکت شهروندی
		قلمرو یک گروه اجتماعی و حس اجتماع	
		تنوع رفتاری و فعالیتی	- تنوع در مسیر های ارتباطی و سیرکولاسیون حرکتی ارتباطو هماهنگی توده و فضا در محله
		گونناگونی و اختلاط کاربری‌ها	در هم آمیختگی فعالیت‌های محلی - استفاده پند کارکردی از بناهای شاخص محله
		وجود کاربری‌های جاذب پیاده مداری	شناخت مکان‌حضورپذیری مردم -
عملکردی	عملکردی	فعالیت در عملکردهای جمعی	عناصر عمومی در محله
		دسترس پذیری	وجود ایستگاه های حمل و نقل عمومی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

بلحاظ پیشینه، اصطلاح اصالت یا « ریشه‌داری^۱ » را برای نخستین بار یو فی توآن در سال ۱۹۸۰ ارائه کرد. به نظر توان، ریشه‌داری در مکان به معنای همبستگی و یکی شدن فرد با مکان است. اصالت (ریشه‌داری) به معنای احساس

بودن در موطن به شکلی ناآگاهانه است. در چنین شرایطی بین شخص و مکان فاصله‌ای نیست و شخص جزئی از مکان است. (Tuan, 1980; 6) جدول شماره ۳، مطالعات انجام شده در خصوص مفهوم اصالت را ارائه می‌کند.

جدول شماره ۳- برخی مطالعات انجام شده در خصوص اصالت

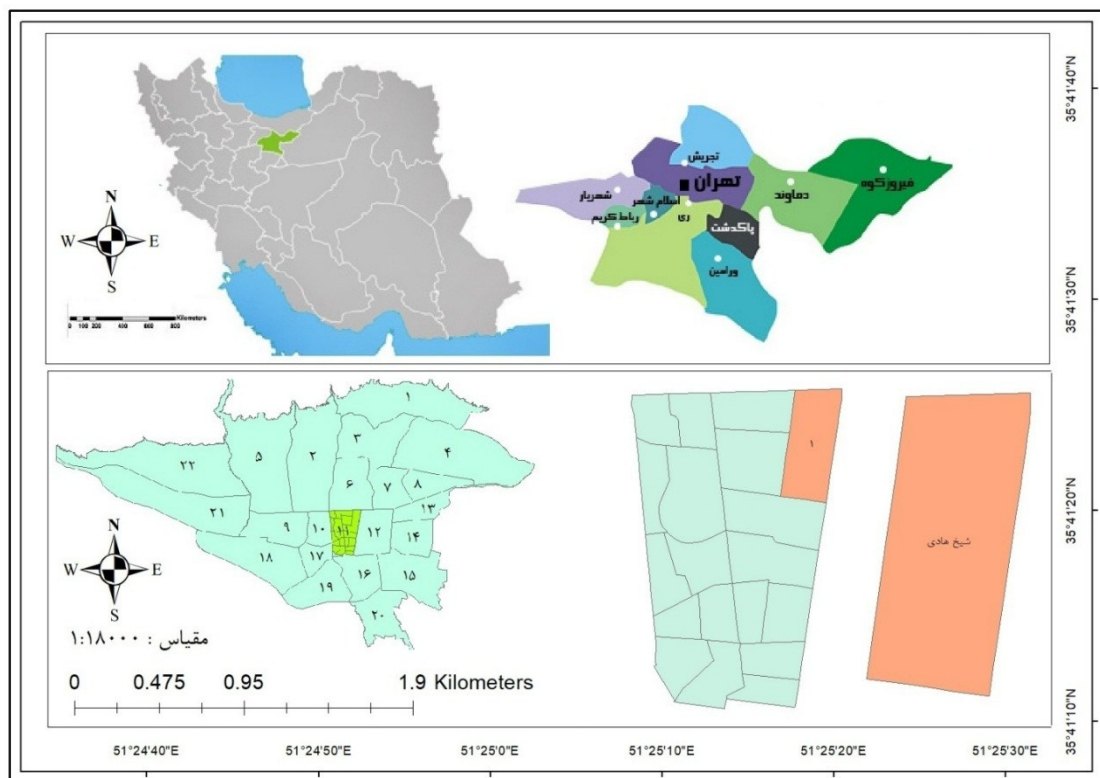
رویکرد	سال	مطالعه کننده	نمونه موردی	روش به کارگیری	عوامل شناسایی شده
اصالت مکان	۲۰۱۲	Zebardast and Emami	میدان امام علی (ع) در اصفهان	بر پایه استدلال قیاسی و استقرایی و با مرور متون نظری و تجربی مرتبط	طبق ماتریس مقایسه دودویی و به کارگیری نرم افزار (EC)، ضرایب اهمیت معیارها، زیر معیارها و معیارهای فرعی تر محاسبه و سازگاری در این قضاوت‌ها بررسی گردید. در نهایت سه معیار اصلی حفظ و تقویت حسن هویت و یگانه بودن مکان، عدم پیروی از چهار رویکرد ضد اصالت و رعا
	۲۰۰۰	Naghizadeh	-	-	اصالت را از عوامل کیفی فضا می‌داند و اصالت هر فضا سازگار با طبیعت خود می‌پندارد و بیان می‌کند که اگر فرم از محتوا جدا شود، فضا اصالت خود را بر اساس
	۲۰۱۳	Masoud .Hojat Nasekhiyan&	محله جی در اصفهان	روش فرا تحلیل و با استفاده از مدل تطبیقی	نهایت از دو منظر به آن توجه کرده است. از منظر کالبدی و دیگری از منظر علوم رفتاری. نتیجه حاصل شده از پژوهش مذکور بیان می‌کند که افزایش حس تعلق به فضا، منجر به ایجاد هویت مشخص مکانی برای هر محله می‌گردد که باعث افزایش ادراک زیبایی و تقسیم اصالت در یک بافت م
معماری	۲۰۱۷	Nili & others	پنج بنای شاخص در تهران	روش تحقیق کمی	از ژانرهای اصالت برند گیلپور و پاین در علم اقتصاد در سال ۲۰۰۷، به‌عنوان چارچوب مفهومی استفاده کردند. "اصالت بدی‌ج" و "اصالت استثنایی‌ی" و "اصالت تأثیرگذار" و "اصالت ارجاع‌ی" تحت عنوان ژانرهای اصالت برند تجاری، در به‌منظور توصیف معیارها به‌عنوان متغیر تأثیر
بهرات فرهنگی	۲۰۱۴	Fadaei Nezhad and Hanachi	-	روش تحقیق کیفی و با بهره‌گیری از راهبرد استدلال منطقی و تکنیک تحلیل محتوا و استنتاج منطقی	اصالت را با مفاهیم تلاوم، تغییر و حقیقت در ارتباط می‌داند و بیان می‌دارد که حقیقی بودن اثر به تلاوم آن و نه تغییر در چارچوب تعیین شده از سوی ذات اصلی اثر اشاره دارد. اصالت و درستی، جنبه‌ای مهم در ارزیابی ذخایر میراث فرهنگی است
استفاده فرهنگی	۲۰۱۸	Zhao	میراث فرهنگی منطقه تاریخی منطقه نائلو در یکن در گذشته و حال	با استفاده از نظریه "اصالت سازنده"	از سه منظر به این مسئله توجه کرده است طرح کلی؛ چشم‌انداز خیابان و الگو داخل حیاط. زانو معتقد است نوسازی مناطق تاریخی به طور عمده بر روی بازسازی معماری و بازاریابی چیدمان مغازه‌ها متمرکز دارد. با این حال، از نظر اصالت مناطق تاریخی، ارتقای فضای فرهنگی منطقه

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

هدف آرمانی از پژوهش حاضر، شناسایی مؤلفه‌های مؤثر اصالت در محله‌های بافت تاریخی محله شیخ‌هادی است که موجب ارتقای کیفی آن محله گردد. پژوهش حاضر با رویکرد پدیدارشناسی از نوع توصیفی است که برای نایل گشتن به ارتباط خالص و حقیقی با پدیده و کسب و جمع آوری اطلاعات در این پژوهش، از رویکرد اول شخص از طریق مشاهده دقیق مکان‌ها و محیط‌ها به منظور دریافت تجربه‌های دست اول یا تجربه‌های زیستی و از رویکرد اگزیستential از طریق طراحی و انجام مصاحبه‌های عمیق (نیمه ساخت مند) برای دریافت عقاید و افکار مصاحبه شوندگان برای آزمون مؤلفه‌های اصالت حاصل از مبانی نظری در محله شیخ‌هادی استفاده گردید.

محدوده مورد مطالعه

محله شیخ‌هادی، بخشی از محدوده منطقه یازده شهر تهران است. براساس تقسیمات شهری، شهرداری منطقه یازده شهر تهران، دارای چهار ناحیه و هفده محله است که محله شیخ‌هادی در ناحیه یک این منطقه قرار دارد. این محله از شمال با خیابان جمهوری، از جنوب به خیابان امام خمینی (ره)، از غرب به خیابان کارگر جنوبی و از شرق به خیابان حافظ محدود می‌گردد. «این محله به علت وجود خیابان شیخ‌هادی که خود وی نیز در این محله ساکن بوده و مقبره شیخ‌هادی نجم آبادی، نیز در این خیابان می‌باشد، به این اسم نامگذاری شده است. این محله محصور از باغات بزرگ که متعلق به اعیان و درباریان و اشخاص سرشناس بود به طوری که قسمت اعظم آن به مستوفی الممالک تعلق داشت. مستوفی الممالک میدان حسن آباد را به نام پسرش ساخت لذا این جا به حسن آباد شهرت پیدا کرد و قسمت جنوبی محله شیخ‌هادی که به محله منیریه فعلی شهرت دارد به محله آقا شیخ‌هادی، مدرس و امام جماعت مسجد عیسی خان وزیر، معروف بود؛ اما بعد از اینکه آقا شیخ‌هادی به این محله نقل مکان کرد این محله به محله آقا شیخ‌هادی تغییر نام داد. زمین‌های و باغات این محله نیز مانند محلات دیگر تقسیم و به اشخاص فروخته شد که غالباً خریداران افرادی متمول و از طبقات بالا بودند» (<http://region11.tehran.ir>).

نقشه شماره ۱: موقعیت استان و شهر تهران و محله شیخ‌هادی

(Source: <http://www.citypedia.ir> - <http://region11.tehran.ir>)

بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، جمعیت در منطقه ۱۱ تهران ۳۰۸۱۷۶ نفر بوده است که از این تعداد ۱۵۴۵۱۶ نفر را جنس مذکر و ۱۵۳۶۶۰ نفر را جنس مونث تشکیل داده است که بر این اساس ۲٫۹ به عنوان بعد خانوار این منطقه محاسبه شده است. این در حالی است که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، جمعیت در محله شیخ‌هادی ۳۰۵۴۱ نفر بوده است که از این تعداد ۱۵۰۱۱ نفر را جنس مذکر و ۱۵۵۳۰ نفر را جنس مونث تشکیل داده است. همچنین این محله دارای ۱۰۴۶۹ خانوار بوده است. بعد خانوار در این محله ۲٫۹ محاسبه شده است.

جدول شماره ۴- وضعیت جمعیتی منطقه ۱۱ شهرداری تهران و محله شیخ‌هادی در سرشماری سال ۱۳۹۵

تراکم	نسبت جنسی	بعد خانوار	تعداد خانوار	تعداد زن	تعداد مرد	جمعیت	منطقه
256	101%	2.9	107,759	153,660	154,516	308,176	منطقه ۱۱
192	97%	2.9	10,469	15,530	15,011	30,541	شیخ‌هادی

(Source: Center of Research & Statistical of Iran See <http://www.amar.org.ir>)

آزمون مؤلفه‌های اصالت حاصل از مبانی نظری با رویکرد اول شخص در محله شیخ‌هادی

در رویکرد اول شخص، با استفاده از ابزارهای مختلف، قدم زدن در شهر و خوانش شهری، اسکیس و ترسیم نقشه و ... سعی در تجربه مکان و آزمون مؤلفه‌های بدست آمده از مبانی نظری می‌شود. بدین منظور محله شیخ‌هادی به دو سکانس (فصل)^۱ تقسیم شد: سکانس شماره یک: خیابان جامی و خیابان امام خمینی (ره) حد فاصل خیابان ولی عصر (عج) تا خیابان حافظ. سکانس شماره دو: حد فاصل خیابان جموری اسلامی تا خیابان حافظ، خیابان حافظ تا

امری پذیرفته است و فرایند گردآوری اطلاعات در این روش، عمدتاً شامل مصاحبه‌های عمیق با حدود ۱۰ نفر است. برای نمونه داکز ادر سال ۱۹۸۴ و ریمن ۱ در سال ۱۹۸۶ مطالعه ۳ الی ۱۰ نفر را برای پژوهش پدیدارشناسی توصیه می‌کند (Creswell and Poth, 2016).

جدول شماره ۵ - توصیف ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان

شماره	سن - سال	جنسیت	تحصیلات / شغل	سابقه سکونت در محله - سال
1	۶۵	مرد	بازنشسته نظامی	۳۰
2	۶۷	مرد	آزاد	۴۰
3	۶۵	مرد	بازنشسته آموزش و پرورش	۵۷
4	۶۵	زن	خانه دار	۶۵
5	58	زن	خانه دار	۴۳
6	۶۰	مرد	مهندس معمار پایه یک وزارت مسکن و شهرسازی	۶۰
7	۶۰	مرد	بازنشسته	۴۰
8	۶۵	مرد	بازنشسته	۴۱
۹	71	مرد	آهنگر	۵۰
۱۰	۵۶	مرد	مربی ورزش	۴۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

داده‌ها به وسیله مصاحبه عمیق بر مبنای ۱۲ پرسش گردآوری شدند و هر مصاحبه به صورت متغیر از ۲۰ دقیقه الی یک ساعت طول کشید. درباره مصاحبه‌ها، این نکته شایان ذکر است که در صورت تمایل مشارکت کنندگان به ضبط صدا، مصاحبه‌ها به صورت شنیداری و تک به تک ضبط و محتوای هر مصاحبه همان روز، روی برگه‌هایی پیاده، کدگذاری‌ها انجام می‌گرفت و یادداشت‌های لازم به آنها افزوده شد. «در پدیدارشناسی، پژوهشگر می‌تواند از شکل ساده گردآوری داده‌ها، یعنی تنها یک مصاحبه با مشارکت کنندگان یا چندین مصاحبه با آنها استفاده کند» (Creswell and Poth, 2016). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش هفت مرحله‌ای کلایزی ۱ استفاده شد. مراحل هفتگانه کلایزی تجزیه و تحلیل داده‌ها بدین شرح بود:

- ۱- خواندن پروتکل: به منظور دستیابی به یک احساس و مانوس شدن با پدیده، تمام توصیف‌های ارائه شده توسط شرکت کننده در مطالعه را (پروتکل)، خوانده شد.
- ۲- استخراج جملات مهم: به هر یک از پروتکل‌ها مراجعه و جملات و عباراتی را که مستقیم با پدیده مرتبط است، استخراج شد.
- ۳- فرموله کردن معانی: به معنای هر یک از جملات مهم توجه شود.
- ۴- تم‌ها: مراحل فوق را برای هر پروتکل تکرار نموده و معانی فرموله شده و مرتبط به هم را در خوشه‌هایی از تم‌ها (موضوعات اصلی) قرار داده شد.
- ۵- تلفیق نتایج در قالب یک توصیف جامع از موضوع موردپژوهش
- ۶- ساختار ذاتی پدیده: فرموله کردن توصیف جامع پدیده تحت مطالعه به صورت یک بیانیه صریح و روشن از ساختار اساسی پدیده مورد مطالعه.

۷- اعتبارسنجی: مراجعه مجدد به هر یک از شرکت‌کنندگان و انجام یک مصاحبه منفرد و یا انجام جلسات متعدد مصاحبه و یافتن نظر شرکت‌کنندگان را در مورد یافته‌ها و اقدام جهت انجام اعتبارسنجی نهایی در مورد یافته‌ها. برای اعتبار و اعتمادبخشی به داده‌ها از معیارهای گوبا و لینکلن^۱ (1994) که دارای چهار شاخص باورپذیری^۱، اعتباربخشی^۱، تأییدپذیری^۱ و انتقال‌پذیری^۱ استفاده شد. مراحل اعتبار و اعتمادبخشی به داده‌ها بدین شرح بود:

۱- باورپذیری: به منظور باورپذیر کردن پژوهش، ضمن درگیر و غرق شدن پژوهشگر به صورت طولانی مدت در جمع‌آوری داده‌ها و مشاهدات، از افراد مختلفی که با موضوع درگیر بودند و شناخت کافی داشتند، استفاده شد. همچنین محققین و صاحب‌نظران مختلف در انجام فرایند پژوهش (جمع‌آوری داده‌ها، تفسیر و تحلیل داده‌ها) کمک گرفته شد.

۲- اعتباربخشی: به منظور اعتباربخشی پژوهش، از صاحب‌نظری که در زمینه روش تحقیق توانایی بیشتری دارد به عنوان ناظر خارجی بر انجام تحقیق، استفاده شد.

۳- تأییدپذیری: به منظور تأییدپذیری و عینیت‌پذیری نتایج مطالعه، با همخوانی نظر دو فرد مستقل راجع به دقت، ارتباط و معنی داده‌ها سنجیده شد به طوری که داده‌های خام حاصل از یادداشت‌های میدانی، مصاحبه‌ها یا دست‌نویس‌هایی که در هنگام تحلیل داده‌ها از آن‌ها استفاده شده بود، جهت بازبینی به شرکت‌کنندگان در مصاحبه و محققینی که تجارب بیشتری در زمینه موضوع مورد تحقیق یا روش تحقیق دارند، ارائه شد.

۴- انتقال‌پذیری: به منظور انتقال‌پذیری پژوهش، سعی شده است پژوهش به صورت شفاف معرفی گردد تا نتایج پژوهش بهره گرفته شود

یافته‌های تحقیق

پس از بررسی مصاحبه‌ها، مجموع‌های از کدهای باز در هر یک از مصاحبه‌ها شناسایی شد که با ترکیب این کدها بر مبنای شباهت‌ها و همپوشانی‌های موجود، گروهی از کدهای باز هم عرض حاصل شده است. در ادامه این کدها به واسطه نزدیکی معنایی، در گروه‌هایی طبقه‌بندی شدند. در این مرحله، با کدگذاری محوری، دامنه‌ای از کدهای باز هم عرض در قالب گروه‌هایی از کدهای طبقه‌بندی شده تحت عنوان تم سازمان یافتند. در این مرحله ۵ تم به شرح ذیل حاصل شد:

۱. تعریف اصالت در محله تاریخی

۲. طیف احساس به محله تاریخی

۳. تنزل و تقویت اصالت در محله تاریخی

۴. ویژگی‌های بافت قدیم و جدید در محله تاریخی

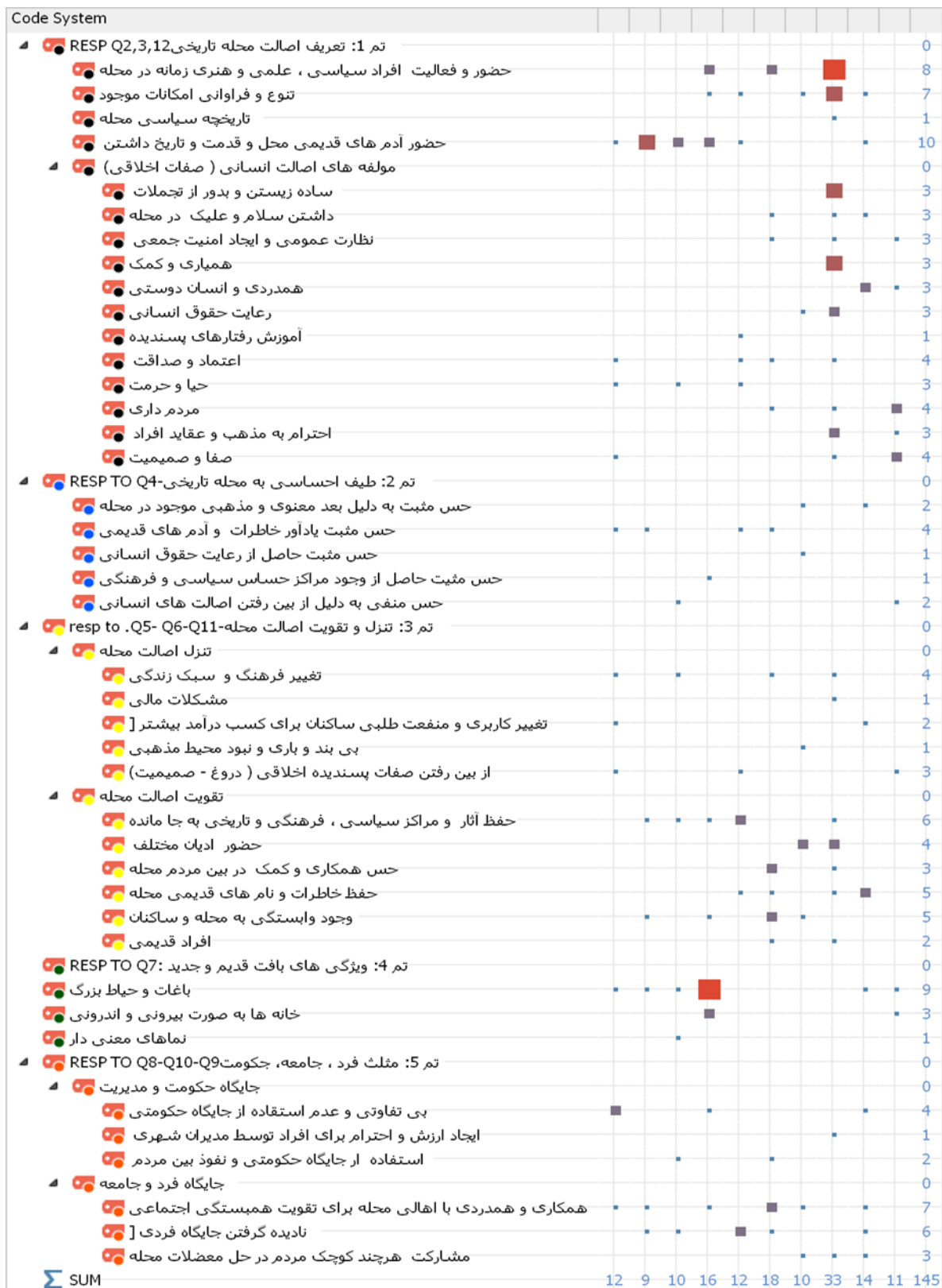
۵. مثلث فرد، جامعه و حکومت

جدول شماره ۶ - مؤلفه‌های اصالت محله شیخ‌هادی بنا به اظهارات مشارکت‌کنندگان ارائه می‌دهد.

جدول شماره ۶- مولفه‌های اصالت از دیدگاه ساکنین محله شیخ‌هادی

سهم به درصد	فراوانی	مقوله اصلی	کد محوری	فراوانی	سهم به درصد
۴۳.۴۵	۶۳.۰۰	تم ۱: تعریف اصالت محله تاریخی	تاریخچه سیاسی محله	۱	۰.۶۹
			تنوع و فراوانی امکانات موجود	۷	۴.۸۳
			حضور و فعالیت افراد سیاسی، علمی و هنری زمانه در محله	۸	۵.۵۲
			حضور آدم‌های قدیمی محل و قدمت و تاریخ داشتن	۱۰	۶.۹۰
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) (ارباب حقوق انسانی)	۳	۲.۰۷
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) آموزش رفتارهای پسندیده	۱	۰.۶۹
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) اعتماد و صداقت	۴	۲.۷۶
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) احیا و حرمت	۳	۲.۰۷
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) فردم‌داری	۴	۲.۷۶
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) احترام به مذهب و عقاید افراد	۳	۲.۰۷
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) آسوده‌زیستن و بدور از تجملات	۳	۲.۰۷
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) داشتن سلام و علیک در محله	۳	۲.۰۷
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) همدردی و انسان‌دوستی	۳	۲.۰۷
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) اصفا و صمیمیت	۴	۲.۷۶
			مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) نظارت عمومی و ایجاد امنیت جمعی	۳	۲.۰۷
مولفه‌های اصالت انسانی (صفات اخلاقی) اهمیاری و کمک	۳	۲.۰۷			
۶.۹	۱۰	تم ۲: طیف احساسی به محله تاریخی	حس مثبت به دلیل بعد معنوی و مذهبی موجود در محله	۲	۱.۲۸
			حس مثبت یادآور خاطرات و آدم‌های قدیمی	۴	۲.۷۶
			حس مثبت حاصل از رعایت حقوق انسانی	۱	۰.۶۹
			حس مثبت حاصل از وجود مراکز حساس سیاسی و فرهنگی	۱	۰.۶۹
۲۴.۸۳	۲۶	تم ۳: تنزل و تقویت اصالت محله	حس منفی به دلیل از بین رفتن اصالت‌های انسانی	۲	۱.۲۸
			تقویت اصالت محله‌اوجود وابستگی به محله و ساکنان	۵	۳.۴۵
			تقویت اصالت محله حضور ادیان مختلف	۴	۲.۷۶
			تقویت اصالت محله حفظ آثر و مراکز سیاسی، فرهنگی و تاریخی به جا مانده	۶	۴.۱۴
			تقویت اصالت محله افراد قدیمی	۲	۱.۲۸
			تقویت اصالت محله حفظ خاطرات و نام‌های قدیمی محله	۵	۳.۴۵
			تقویت اصالت محله احس همکاری و کمک در بین مردم محله	۳	۲.۰۷
			تنزل اصالت محله تغییر فرهنگ و سبک زندگی	۴	۲.۷۶
			تنزل اصالت محله بی بند و باری و نبود محیط مذهبی	۱	۰.۶۹
			تنزل اصالت محله از بین رفتن صفات پسندیده اخلاقی (دروغ- صمیمیت)	۳	۲.۰۷
			تنزل اصالت محله تغییر کاروری و منفعت طلبی ساکنان برای کسب درآمد بیشتر	۲	۱.۲۸
			تنزل اصالت محله مشکلات مالی	۱	۰.۶۹
۹	۱۳	تم ۴: ویژگی‌های بافت قدیم و جدید	باغات و حیاط بزرگ	۹	۶.۲۱
			خانه‌ها به صورت بیرونی و اندرونی	۳	۲.۰۷
			نماهای معنی دار	۱	۰.۶۹
۱۵.۸۶	۲۳	تم ۵: مثلث فرد، جامعه، حکومت	جایگاه فرد و جامعه همکاری و همدردی با اهالی محله برای تقویت همبستگی اجتماعی	۷	۴.۸۳
			جایگاه فرد و جامعه مشارکت هرچند کوچک مردم در حل معضلات محله	۳	۲.۰۷
			جایگاه فرد و جامعه آفاده گرفتن جایگاه فردی	۶	۴.۱۴
			جایگاه حکومت و مدیریت ایجاد ارزش و احترام برای افراد توسط مدیران شهری	۱	۰.۶۹
			جایگاه حکومت و مدیریت بی‌تفاوتی و عدم استفاده از جایگاه حکومتی	۴	۲.۷۶
			جایگاه حکومت و مدیریت استفاده از جایگاه حکومتی و نفوذ بین مردم	۲	۱.۲۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

نمودار شماره ۲- مؤلفه اصالت در محله شیخ‌هادی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

بحث

از مقایسه تطبیقی میان مولفه‌های اصالت در محله‌های شیخ‌هادی با مولفه‌های اصالت مبانی نظری؛ این نتیجه حاصل شد که ۸,۹۴ درصد از کدهای مورد استفاده مولفه‌های محله شیخ‌هادی با مولفه‌های شناخته شده از مبانی نظری هم راستا نمی‌باشد در حالی که ۹۱,۰۶ درصد از کدهای مورد استفاده مولفه‌های شیخ‌هادی با مولفه‌های شناخته شده از مبانی نظری هم راستا هستند.

می‌توان رتبه نخست هم راستایی کدها با مولفه‌های شناخته شده از مبانی نظری به مولفه عملکردی - فعالیتی با ۴۰,۷ درصد اختصاص داد که قلمرو یک گروه اجتماعی و حس اجتماع با ۸,۲۸ درصد، تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی با ۶,۲۱ درصد، گوناگونی و اختلاط کاربری‌ها، تنوع رفتاری و فعالیتی و حضورپذیری اقشار مختلف اجتماعی هریک با ۴,۸۳ درصد، فعالیت در عملکردهای جمعی با ۴,۱۴ درصد، وجود کاربری‌های جاذب پیاده‌مداری با ۳,۴۵ درصد و نظارت و امنیت اجتماعی با ۲,۰۷ درصد و حمایت از پیاده‌مداری مراکز تجمع عمومی و فرهنگی و آداب و رسوم و روش‌ها - ارزش‌های اجتماعی زمینه و جامعه هریک با ۰,۶۹ درصد مطرح شده‌اند.

می‌توان رتبه بعدی هم راستایی کدها با مولفه‌های شناخته شده از مبانی نظری به مولفه ادراکی - رفتاری با ۲۹,۶۶ درصد اختصاص داد که خاطره‌های جمعی با ۱۱,۰۳ درصد، ارزش‌ها و رویدادهای فرهنگی و تاریخی با ۶,۹ درصد، بناهای با ارزش تاریخی با ۴,۱۴ درصد، ارزش‌ها و صفات پسندیده اخلاقی با ۳,۴۵ درصد، تصویر ذهنی از مکان با ۳,۴۵ درصد و نماد و نشانه‌های شهری با ۰,۶۹ درصد مطرح شده‌اند.

در زمینه‌ی هم راستایی کدها، مولفه زیبایی شناختی از مبانی نظری ۲۰,۷۰ درصد را تشکیل می‌دهد که در این مولفه نمادها و نشانه‌ها طبیعت ساخت با ۶,۲۱ درصد، قدمت ساخت (۴,۱۴ درصد)، جذابیت و سرزندگی شهری (۳,۴۵ درصد)، مناسب سازی خیابان برای معلولین و افراد کم توان - رعایت مقیاس انسانی (۲,۷۶ درصد)، پیوستگی مسیر - تناسب ارتفاع بدنه (۲,۰۷ درصد)، فضای مناسب برای مکث و تعامل - وحدت و یکپارچگی فضایی و نمادها و نشانه‌ها انسان ساخت (شواهد مادی - مواد و مصالح طراحی - طرح و شکل) - معابر و باورهای زیبایی شناسانه و معنوی (۰,۶۹ درصد) مطرح شده‌اند.

این وضعیت را می‌توان به این صورت تحلیل نمود که در مولفه‌های اصالت شناسایی شده از سوی ساکنین مواردی چون تاریخچه سیاسی محله، از بین رفتن اصالت‌های انسانی، تغییر فرهنگ و سبک زندگی، بی بند و باری و نبود محیط مذهبی، تغییر کاربری و منفعت طلبی ساکنان برای کسب درآمد بیشتر، مشکلات مالی از موارد تنزل اصالت محله و بی تفاوتی و عدم استفاده از جایگاه حکومتی و استفاده از جایگاه حکومتی و نفوذ بین مردم توسط مدیران شهری مواردی بود که توسط ساکنین این محله شناسایی شده است که در مولفه‌های شناسایی شده اصالت منبعث از مبانی نظری حاصل نشده است.

در محله شیخ‌هادی، حضورپذیری اقشار مختلف اجتماعی، باورها و ارزش‌های اجتماعی زمینه و جامعه، گوناگونی و اختلاط کاربری‌ها، تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی نیز از عوامل موثر در جذابیت عملکردی اصالت محله می‌باشد. نتایج به دست آمده از این تحقیق بیان گر آن است که باورهای شخصی انسان باعث ایجاد تعهدات فردی در انسان گشته و در طول مدت سکونت فرد، بر اثر رابطه بین انسان - انسان و انسان - مکان، ادراک و دریافت‌های فردی از مکان صورت می‌گیرد و در نهایت فعالیت و مشارکت جمعی او در محیط شکل می‌گیرد. پس گذر زمان و محیط اطراف سکونت برای فرد مهم و تاثیرگذار است. ولی مدت زمان اقامت فرد تنها عامل تاثیرگذار محسوب نمی‌شود بلکه عناصر و ابعاد زیبایی‌شناختی، ادراکی - رفتاری و عملکردی - فعالیتی در اصالت محله‌های بافت تاریخی شهر تهران نقش دارد. اعتقادات و باورهای شخصی - ادراک و دریافت‌های فردی انسان، مدت زمان سکونت، عوامل خوانایی و زیبایی‌شناختی مکان و فعالیت‌های انسانی را از عناصر تشکیل‌دهنده و تاثیرگذار بر اصالت محله بافت تاریخی بر شمرد. یافته‌های حاصل از بررسی براساس کدهای گزینشی و روش پدیدارشناسانه اول شخص و هستی‌گرا در راستای انطباق با ویژگی‌های نمونه مورد مطالعه صورت گرفته، بیانگر آن است که اصالت محله شیخ‌هادی در گرو توجه و اهمیت به آن دسته از خصوصیات کالبدی، عملکردی و معنایی محله است که توسط ذهنیت و تجربه مخاطبان با ادراک آنها و مولفه‌های اجتماعی و فرهنگی پیوند یافته است. مولفه‌هایی که اصالت محله مدنظر را در معرفی آن به عنوان زیبایی‌شناختی (ذهنی - عینی)، ادراکی - رفتاری و عملکردی - فعالیتی معرفی می‌کنند. طبق تحلیل کدگذاری باز، محوری و گزینشی به کار رفته در رویکرد پدیدارشناسی تحقیق حاضر در تطبیق با مشاهدات و ویژگی‌های فضا با نمونه مورد بررسی به عنوان فضای شهری با اهمیت، به جهت ویژگی‌های خاص چون زیبایی‌شناختی، ادراکی - رفتاری و عملکردی - فعالیتی که از یافته‌های تحقیق در انطباق با محله مورد نمونه حاصل شد، می‌توان اصالت محله بافت تاریخی شهر تهران را متکی بر ابعاد خاصی از فضای نمونه و نشأت گرفته از دلالت‌های ذهنی، فرهنگی و اجتماعی دانست. پ

منابع

- Center of Research & Statistical of Iran, 2020: See <http://www.amar.org.ir>
- Creswell, John W, & Poth, Cheryl N. (2016). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches: Sage publications Proceedings of the Fifth Midwest Association for Information Systems Conference, Moorhead, MN May 21-22
- Ehteshami, Azin, & Soltaninejad, Mehdi. (2020). The Concept of Authenticity in Restoration Analysis of Monitoring and Restoration in the Authenticity Preservation of Cultural Heritage. *Advances in Anthropology*, 10(2), 81-96.
- Fadaei Nezhad, Somayeh, Hanachi, Pirooz. (2014). A study and Review Of the Evolution of Policies and Plans Adopted for Conservation of Cultural Heritage, From 1999 Up To 2012, *Journal Of Iranian Architecture Studies*, Tehran, 3(5), 21-37. [in persian].
- Falamaki, Mohammad Mansour. (1988). *Farabi and the Evolution of Citizenship in Iran*. Tehran: Noghreh Press. [in persian].
- Gharavi khansari, Maryam. (2018). From Traditional To Contemporary Neighborhood, A Study On Revitalizing Neighborhood Identity In Contemporary City, *Armanshar Architecture & Urban Development*, *Journal Of Architecture, Urban Design & Urban Planning*, Tehran, 10(21), 61-76. [in persian].

- ICOMOS. (2011) International Council on Monuments and Sites. Available online: <https://www.icomos.org/en/about-icomos/mission-and-vision/history> show all & start (accessed on JUNE 2020).
- Masoud, Mohammad, Hojat, Isa., Nasekhian, Shahriyar (2013). Authenticity Status In Context Restoration, Armanshahr journal, Tehran, 5(9), 271-283. [in persian]
- Nasekhian, shahriar. supervisors: masoud, mohammad., Hojat, eisa. (2012). rehabilitation for durability of Isfahan old context, Art university of Isfahan faculty of conservation phd thesis. [in persian]
- Mitchell, Nora. (2008), Considering the Authenticity of Cultural Landscape, In Waite, Diana. (Ed.), APT Bulletin (pp. 25-32), Vol. XXXIX, No.2-3, Published by Association for Preservation Technology International.
- Naghizadeh, Mohammad. (2000). Identity Of Iranian Architecture And Modernism, Honar-Ha-Ye-Ziba Memari-Va-Shahrsazi journal, Tehran, Volume -, 73, pp 79-91. [in persian]
- Rezazadeh, Razieh., (2006), « Rootedness Versus Sense Of Place », Farhangestan Honar, No 16, pp 126-139. [in persian].
- Salvesen, David. (2002), The Making of Place, Research On Place & Space Website, 12 july. 2020; <<http://www.matr.net>.
- Soltanzade, Hossein. (1986). The History of City Urbanization in Iran. Tehran: Amir Kabir Press. [in persian].
- Tuan, Yu. Fu. (1980), Rootedness versus sense of place, Landscape, No. 24, 3-8.
- Ujang, Norsidah. (2012) Place Attachment And Continuity Of Urban Place Identity. Social and Behavioral Sciences, Vol.94, PP. 156-164.
- Wong, Liliane. (2016). Adaptive reuse: extending the lives of buildings: Birkhäuser.
- Yazdani Mehr, Shabnam. (2019). Analysis of 19th and 20th century conservation key theories in relation to contemporary adaptive reuse of heritage buildings. Heritage, 2(1), 920-937.
- Zabkar Vesna, & Tomaz Kolar. (2010). "A consumer-based model of authenticity: An oxymoron or the foundation of cultural heritage marketing?" Elsevier Ltd .
- Zebardast, Esfandiar, & Emami, Seid Mohammad. (2013). The Evaluation Of Urban Development Plans Based On Interconnectedness And Connectivity Principle Using AHP Model Case Study: Imam Ali Square Revitalization Plan In Isfahan, Motaleate Shahri journal, Tehran, 3(11), 19-36. [in persian]
- Zhao, Huanxi, (2018). How Can It Be More Real? A Case Study to Present the Authenticity of a Local Heritage District from the Perspective of Regional Spatial Morphology, Sustainability, 10, 1715. <http://www.citypedia.ir>
<http://www.region11.tehran.ir>